

պատմութեան հզօր հայեցողածովը, կիշխէ ու կը տիրէ բոլոր դարերուն վրայ, կը քննէ ու կը դատէ ներկայ դարը՝ որ իր անցաւոր կենացը չափն է, ու առանց վախի կ'ընկղմի անսահման ապագային դարուց մէջը:

Ինչպէս որ աս աշխարհքս գտնուի ան հոգիներէն մէկը որոնց Բստուած այն պիտի մեծութիւն մը տուաւ որ ժամանակին յետին սահմանը հասնէին ետքն ալ՝ դեռ չեն յուսահատիր ոչ իրենց վըրայ, ոչ ժամանակին վրայ, ոչ աշխարհիս վրայ՝ որ իրենց ետեւէն կը լմընայ ու կը կործանի, միշտ արժանաւոր, միշտ գեղեցիկ ու միշտ աստուածային բան պիտի ըլլայ իրեն սորվեցընելը թէ ինչ պիտի հաւատքով, ինչպիսի յուսով պիտի դէպ 'ի յաւիտենակութիւնը դիմէ:

Եւ որովհետեւ եպիսկոպոսի մը թոյլ տրուած է բարձրաբարբառ քարոզելու թէ ինչուան ուր կը հասնի քրիստոնէական դաստիարակութեան բարձրութիւնը, կը համարձակիմ ըսելու որ դաստիարակութեան միայն շնորհեալ է յայտնելու տղոց, զորոնք որ կը կրթէ, դեռ այն պզտի հասակին մէջ թէ երկինքէն վար ինկած ըլլալով՝ ինչպէս քրիստոնէայք կրնան դարձեալ անոր ուղիղ ճամբան գտնել, ու իրենց աշխատանքովը նոյն փառքը շահիլ: Եւ որ ուրեմն քրիստոնէական դաստիարակութեան կ'իյնայ քիչ քիչ իր աշակերտացը սորվեցընելը թէ բոլոր աշխարհքս ուրիշ մըն է, պիտի գիտնան արհամարհել զաշխարհք. և որչափ աւելի կենաց մէջ առաջ երթան, այնչափ աւելի թըշուառ պիտի ըլլան ու նեղութիւն պիտի քաշեն աս ստորին աշխարհքիս մէջ որ զիրենք գերած է, և թէ որ կը փափագին երջանկութեան ծարաւը մարել, որ իրենց բնութեանը հիմն է ու հոգւոյն անսահման ցանկութիւնը, միայն աւետարանական շնորհաց սեղանոյն առջև կրնան այնպիսի թուեր գտնել՝ որոնցմով կարենան թուիլ հեռանալ այն բաներէն որ իրենց համար անարգ ու անպիտան թագաւորութիւն մըն է, ու հասնիլ մինչև երկնից անտեսանելի գա-

ւառները, ուր աներկուանալի իրաւունքով կրնան պահանջել որ ժառանգեն զԲստուած ինքնին, ու յաւիտենակաւ նութեան պայծառութեան ու զուարճութեանցը մէջ իրեն հետ միանան:

Եւ թէ որ աս դարուս մարդիկներէն դեռ կը գտուին այնպիսիներ ալ որ աս մտածութիւնն ալ չափազանց բարձր սեպէն, ներեն ինձի իրենց ըսելու թէ երկայն ատեն ձեռքարուն որդիքն եղած են, այս է պատճառը. այն դարուն՝ որ իր ամբարիշտ թեթեւութեամբ որ չափ աստուածային մեծվայելութիւնը թշնամանեց՝ այնչափ աւելի մարդկային բնութեան արժանաւորութիւնը անգիտացաւ. այն դարուն կ'ըսեմ որուն դաստիարակութեան կանոնները հիմն 'ի վեր տապալեցին բոլոր ընկերական ու կրօնական կարգը, ու ամէն իշխանութիւն և մեծարանք:

Իայց այն սերունդը որ հիմա երթալով կրթութիւն կ'առնու բացէ 'ի բաց մերժեց այն անարգ վարդապետութիւնները և այն թանձր փիլիսոփայութեան ուսմունքները: Եւ ես ամենայն կերպով կը յուսամ որ մեր մէջը ոչ երբեք պիտի պակսին այնպիսի վեհանք մտքեր, ու վսեմ հոգիներ, որոնց համար աս գեղեցիկ տեսութիւնը ոչ երբեք պարապ բան մը պիտի սեպուի, և ոչ այս բարձր մտածութիւնը անկարելի արդեամբք 'ի գործ դնելու, որոնք որ մէկ խօսքով, ըմբռնեն պիտի թէ ինչ ըսել է ՏՂԱՅՆ, և թէ ինչ մեծարանք պէտք է որ ունենանք իրեն բնութեան յարգին վրայ:

ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

Ինչպէս մը հարստութեան աղբիւրները որոնք են. և մեր ազգը ասոնցմէ զորոնք կրնայ ունենալ կամ 'ե է ունի: